

tillräckligt effektiva rekursiva egenskaper för att generera s.k. spegelsier: alltså strukturer som kan i princip citera eller innesluta sig själva. Att à priori utesluta transformationsmodeller för musikens eller den konkreta diktens strukturbeskrivning tycks mig både arbiträrt och inskränkt.

Det är mig fjärran att förmena någon att undersöka estetiska strukturer från informationsteoretisk synpunkt, även om de resultat som framlagts av tyska och franska forskare förefaller mig något suspekta, och jag är också medveten om att informationsteoretiska aspekter berikat åtskilliga vetenskapsgrenar (dock kanske inte fullt så många som Mats G. Bengtsson tror). Men Mats G. Bengtsson måste också vara medveten om den enorma mängd struntprat och lösliga spekulationer som uppstått i informationsteoriens kölvatten (säkert till den förträffliga Shannons stora förgälselse). Viktigare är att eftersom den semantiska aspekten kommer bort (om den inte förstulet smugglas in någon bakväg) i informations-teoretiska resonemang erbjuder informationsteorin en utmärkt utväg för den som inte vill ta ställning

till problem som hör samman med mening, kommunikation, samlevnad. Jag är helt allmänt negativt inställd till Mats G. Bengtssons slutvision av den intellektuelle som någon sorts kulturens skridskoåkare, ömsevis vilande på den semantiska eller den estetiska kängan, kretsande i elegant ytterstär kring vår tids problem. Bakom bilden av den intellektuelle som kommunikationstekniker finns en farlig anti-intellektualism som är en exakt parallell till den anti-intellektualism som i mera officiell ställning leker med världens öde i form av komplicerade teorier om eskalering, spelteoretiska strategier etc. i Pentagon eller RAND Corporation utan att ta hänsyn till dessa kategoriers mänskliga innehåll. Det är mot denna teknokratmentalitet som den amerikanska nya vänstern framförallt vänt sig och med den nya vänstern menar jag då folk som Wright Mills, Paul Goodman, Michael Harrington och Nat Handtoff (eller varför inte Noam Chomsky), inte en handfull "idioter i blommiga pyjamas" (som ett framstående nyhetsorgan i England nyligen uttryckte det). Därav min aggressivitet. Till detta vill jag återvända.

BOKRECESSIONER

REAKTIONER PÅ EKELOF

av Lars Gustafsson

Gunnar Ekelöf *Vägvisare till underjorden*. Bonniers 1967. 27:50.

I den cykel av tre diktsamlingar som Gunnar Ekelöf inledde med "Diwān över Fursten av Emgion" och fortsatte med "Sagan om Fatumeh" och där nu "Vägvisare till underjorden" utgör det sista och fullbordande ledet, är fascinationen – men också svårigheten – intimt förknippade med själva enhetligheten. Dessa dikter befolkas och befruktas av en egen värld, och den lysande tydlighet som de gång efter annan får uppstå på något sätt genom kontrasten mellan deras mytologi och vår egen.

Det tidsavstånd som råder mellan deras handling och vår egen tid är en hela tiden närvarande faktor, ett konstgrepp om man så vill, kanske en magisk metod, men under alla förhållanden av avgörande betydelse för deras verkningfullhet. Den röst som talar ur dessa dikter är paradoxalt tydlig just genom att dess ägare bara till hälften är synlig.

Ekelöfs lyrik har alltid, och ofta mycket oförtjänt, haft ryktet om sig att vara svår. Man har då tänkt framförallt på hans förhållande till traditionen, på bildningsmaterialets aktiva roll i hans dikter, på hans historiemedvetenhet.

Men detta bildningsstoff har aldrig varit mera svåråtkomligt än att man med enkla efterforskningar har kunnat komma det på spåren, och som läsare vända det till sin fördel.

Reidar Ekner har i ett par fina och grundliga motivstudier visat att samma sak gäller om Akriticyklern. Det till hälften slutna, det nära nog bortvända i dessa dikter består inte i och för sig i att de har tagit en främmande symbolvärld och bildningstradition i anspråk utan att själva det bruk poeten gör av det är främmande.

Ekelöf är i dessa dikter inte en hermetiker. Han är en man som befinner sig i en ovanlig situation. Han har valt de medel den kräver, eller de har valt honom.

Och detta, menar jag, gäller också om "Vägvisare till underjorden".

I bokens avslutande sakupplysningar påpekar han särskilt att i boken "det ofta använda ordet 'ängel' står i sin icke kristna betydelse 'budbärare'."

Vad handlar dessa dikter om?

(---) Gläntade någon, vill någon något?
Ibland när jag vaknar till ur min sömn eller dvala är det som om någon just hade rört vid mig som om någon tafatt sökt stryka mig över handen.

Detta är slutet av en dikt vars början handlar om någon som ligger och sover i ett (bysantiskt?) hus. Slavarna tisslar och tasslar i det yttre rummet. Förhänget rör sig. Oljelampan fladdrar. Hela scenen har en klärvoajant tydlighet. Man tänker sig ett hot som närmar sig. Men diktens slut tycks snarare handla om kärlek, om något främmande, kärleksfullt och opersonligt som ett ögonblick vidrör den sovande.

Viktiga delar av "Vägvisare till underjorden" låter sig läsas som kärleksdikter, ja som några av de märkligaste, mycket svala, mycket heta kärleksdikter som över huvud taget finns i Ekelöfs hela poesi. Men denna kärlek är opersonlig, eller snarare överindividuell. Den är en kärlek med ögat:

– Kärlek kan finnas i ögat mer än i omfamningen
Mer än i huden finns den i ögats omfamning.

Och detta slags kärlek förknippas Ekelöf med den jungfruelighet som utgör det stora ledmotiv som ekar genom hela hans akriticcykel, en jungfruelighet eller oskuld som är skökans och modergudinnans. Det handlar om ett besittningstagande, där det väsentliga ligger i det opersonliga, det anonyma. En av samlingsens dikter handlar om en grotta vid en kust, en som bara kan nås från havet och där fiskarpojkar och förlista har stigit i land, förfört och låtit sig förföras. Varje par som kommer dit tror sig vara det första: i själva kärleksaktens anonymitet ligger en renhet; det namnlösa är det viktiga.

I "Vägvisare till underjorden" uppträder en furste, som också är gud, störta ängel, Lucifer, hundhuvud och trotsare och som föraktar den vanlige guden som härskar i sin trånga värld under stjärnorna.

Det är denne andre gud bortom stjärnorna som bokens berättare förklarar sin trohet. Det är med honom som denna renhetsdröm förknippas. Mycket länge, mycket långsamt har detta motiv varit på väg i Ekelöfs lyrik. Det finns i hans strofer om ridaren, jungfrun och draken, det finns i Samothrake,

det gömmer sig på något underligt sätt i fascinationen inför det poänglösa i "Strountes". Nu är det *alldeles tydligt*:

Se inte på min gyllene dräkt
av persisk satrap, av byzantinsk strateg!
Se på mitt huvud!
Jag är en persisk hund
med huvud av hund
men trogen mot ingen
eller jag är en skriande grekisk åsna
med åsnehuvud
men jag bär ingen
på mina skuldror över den strida strömmen
På någon åt Christóphoros helgad ikon
ses inte mitt huvud
Närmare var du det heliga
den natt då du hörde mig yla
mot Stjärnan
den natt då du hörde mig skria
mot Ansneheten!

Det yttersta ett åneskri, en paradox. Handboken uppger oss om att detta är det slags paradoxer vi finner hos religiösa mystiker, dvs. handboken uppger oss inte.

Denna lyrik utspelas bortom de vanliga villkoren.

Därför grips man dels av vördnad, dels av en lust att på något sätt försöka hävda de vanliga villkoren gentemot den. Vad skulle det innebära att förneka det som Ekelöf säger i denna märkliga bok? Att det bara är när något har ett namn som det låter sig älskas? Även om namnet bara är en fiktion?

Jag vet inte. Detta problem låter sig inte lösas genom att man försöker lösa det, dvs. genom att tänka.

Dessa dikter handlar inte om tankar.
De utgör erfarenheter.

FRÅN ENHETSSTRÄVAN

TILL KAOS

av Yngve Lindung

Sivar Arnér *Solgata*. Bonniers 1967. 36:50.

"Solgata" är den 58-åriga Sivar Arnérs sjuttonde prosabok (varav tre novellsamlingar) vid sidan av en lång rad radiopjäser sedan debuten 1943. Det kan vara intressant att se den nya romanen i tidsperspektiv, närmare bestämt hur formproblem är livsproblem.

Arnér startade sitt författarskap i avsikt att reda upp svåra personliga problem, en outsiders sociala, religiösa och psykologiska härvor. Medan besvikelse och spleen drog honom mot livsförnekelsen uppstod